

Asbest op het dak? Het verbod, de handhaving en de subsidiemogelijkheden

mr. P.J.G. Goumans en mr. ing. P.W.H. Herder¹

Sinds 1 juli 1993 is de toepassing van asbest verboden. Vóór de invoering van dit verbod is asbest veelvuldig verwerkt in bouwmaterialen die vandaag de dag nog aanwezig zijn in bouwwerken. Voor zover de asbestvezels vastzitten in het materiaal (hechtgebonden) vormen de asbestvezels geen gevaar voor de volksgezondheid. Asbest levert met name gevaar op indien de hechtgebonden vezels vrijkomen van het materiaal waarin het is verwerkt. Asbestvezels kunnen vrijkomen bij brand, instorten van bouwwerken en bij het bewerken en verwijderen van asbesthoudend materiaal. Daarnaast kunnen asbestvezels vrijkomen doordat asbesthoudende dakbedekking – door onder meer weersinvloeden – verweerd raakt. Deze laatste omstandigheid heeft ertoe geleid dat de staatssecretaris van infrastructuur en milieu (hierna: staatssecretaris) het nodig acht, om het voorhanden hebben van asbesthoudend materiaal als dakbedekking per 1 januari 2024 te verbieden. De staatssecretaris heeft daartoe het ontwerpbesluit tot wijziging van het Asbestverwijderingsbesluit 2005 (hierna: de wijziging van het Avb 2005) voorgelegd aan de Tweede Kamer.² In de nota van toelichting van de wijziging van het Avb 2005 is aangegeven dat op dit moment nog ongeveer 120 miljoen m² asbestdaken aanwezig zijn. In de agrarische sector is asbest met name toegepast als dakbedekking in asbestcementgolfplaten, ook wel ABC-golfplaten genoemd. Op grond van de nota van toelichting blijkt dat 75% (circa 90 miljoen m²) van het totale oppervlakte asbestdaken aanwezig is in de agrarische sector. Het verbod lijkt dan ook voornamelijk de agrarische sector te treffen.

Per jaar worden ongeveer 4 miljoen m² asbesthoudende daken verwijderd. Indien dit tempo wordt aangehouden, zijn alle asbesthoudende daken verwijderd in 2044. Dit gaat de staatssecretaris niet snel genoeg. Vanwege de – met de ouderdom van asbestdaken – toenemende gezondheidsrisico's is besloten tot invoering van een verbod per 2024. Om deze doelstelling te kunnen behalen, is niet alleen het verbod in het vooruitzicht gesteld. De staatssecretaris heeft in de wijziging van het Avb 2005 ook een bepaling opgenomen waarmee wordt benadrukt dat gemeenten hun huidige handhavingsbevoegdheden moeten blijven inzetten. De Woningwet en het Bouwbesluit 2012 kennen een zorgplicht voor eigenaren van bouwwerken die met zich brengt dat een bouwwerk geen gevaar voor de gezondheid of veiligheid mag veroorzaken. Indien deze zorgplicht wordt geschonden, kan het bevoegd gezag optreden. Nu het voorgenomen verbod pas in 2024 in zal gaan, zullen eigenaren van asbesthoudende daken tot 2024 enkel te maken krijgen met de huidige handhavingsbevoegdheden. In deze bijdrage zullen, na een korte weergave van de wijziging van het Avb 2005, de huidige handhavingsbevoegdheden van gemeenten worden geschetst. Voorts zullen de subsidiemogelijkheden worden besproken voor de verwijdering van asbesthoudende dakbedekking.

1. Wijziging Asbestverwijderingsbesluit 2005

Met de wijziging van het Avb 2005 worden twee nieuwe artikelen toegevoegd. Allereerst wordt in § 4 art. 10 Avb 2005 het verbod opgenomen. De bepaling zal komen te luiden:

'Met ingang van 1 januari 2024 is het verboden om asbesthoudend materiaal voorhanden te hebben toegepast als dakbedekking'.

Voor de keuze van het jaar 2024 wordt in de nota van toelichting verwezen naar de brief van de staatssecretaris van 7 september 2012 aan de Tweede Kamer.³ Uit deze brief blijkt dat de staatssecretaris rekening heeft willen houden met de gepleegde investeringen van eigenaren van asbesthoudende dakbedekking. Volgens de staatssecretaris bedraagt de totale economische levensduur van asbestdaken 30 tot 50 jaar. Het jaar 2024 'ligt 30 jaar na

1. Mr. P.J.G. Goumans en mr. ing. P.W.H. Herder zijn beiden als advocaat werkzaam bij Hekkelman advocaten te Nijmegen, p.goumans@hekkelman.nl en p.herder@hekkelman.nl.

2. Kamerstukken II 2014/15, 25 834, nr. 93.

3. Kamerstukken II 2011/12, 25 834, nr. 76.

inwerkingtreding van het verbod van 1994 om asbest toe te passen en ruim 50 jaar na de piek in de 70-er jaren van het plaatsen van asbestdaken', aldus de staatssecretaris. Volgens deze redenering zouden de daken economisch moeten zijn afgeschreven op het moment dat het verbod werking zal hebben.

Voorts is enkel gekozen voor het verbieden van asbesthoudende dakbedekking, omdat met name dakbedekking verweert en daardoor een gevaar oplevert voor de volksgezondheid. Indien asbest is toegepast in materialen binnen een gebouw is het verbod niet van toepassing. Denk hierbij bijvoorbeeld aan dakbeschoot of isolatiemateriaal. Het verbod is voorts uitdrukkelijk niet van toepassing op gevelbekleding. De mate van verwerking van asbesthoudende gevelbekleding is in het algemeen lager. Daarnaast wordt in de nota van toelichting opgemerkt dat voor de gevallen waarin ook gevelbekleding is verweerd en dat gevaren tot gevolg heeft voor de gezondheid of veiligheid, gebruik kan worden gemaakt van de handhavingsbevoegdheden van de Woningwet en het Bouwbesluit 2012.

In § 5 art. 11 lid 1 van de wijziging van het Avb 2005 is de bestuursrechtelijke handhaving van het Avb 2005 door burgemeester en wethouders en gedeputeerde staten vastgelegd. Aangezien het Avb 2005 is vastgesteld op grond van art. 9.2.2.1 van de Wet milieubeheer, is de minister van Infrastructuur en Milieu in beginsel verantwoordelijk voor de bestuursrechtelijke handhaving van dit besluit. In art. 11 van de wijziging van het Avb 2005 is ervoor gekozen om de handhavingsbevoegdheid van het in te voeren verbod decentraal te concentreren. In het tweede lid van art. 11 van de wijziging van het Avb 2005 is opgenomen dat burgemeester en wethouders en gedeputeerde staten handhavend kunnen optreden op grond van de Woningwet of het Bouwbesluit 2012, indien asbesthoudende dakbedekking een gevaar oplevert voor de gezondheid of de veiligheid.

Ondertussen is twijfel ontstaan over de wettelijke grondslag van het verbod in de Wet milieubeheer. De Raad van State heeft de staatssecretaris geadviseerd⁴ om een meer solide wettelijke grondslag in de wet op te nemen om handhaafbaarheid te waarborgen. Bij Kamerbrief van 3 februari 2016 reageert de staatssecretaris met de mededeling dat zij het advies van de Raad van State opvolgt en de wettelijke grondslag in de Wet milieubeheer verduidelijkt vóórdat het verbod in werking treedt.⁵ De staatssecretaris verwacht de aanpassing van de Wet milieubeheer begin 2017 afgerond te hebben. Het verbod kan dan op 1 juli 2017 worden vastgesteld.

In de volgende paragrafen worden eerst de handhavingsbevoegdheden besproken van de Woningwet en het Bouwbesluit 2012. Daarna zullen de handhavingsbevoegdheden worden besproken van de Wet milieubeheer en de Wet bodembescherming. De handhavingsbevoegdheden die worden bespro-

ken, houden verband met het aanwezig zijn van asbesthoudende dakbedekking. Handhavingsmogelijkheden in geval van calamiteiten zoals brand of instorting worden niet besproken.

2. Handhaving

2.1. Woningwet en Bouwbesluit 2012

Op grond van art. 1a van de Woningwet draagt de eigenaar van een bouwwerk er zorg voor dat als gevolg van de staat van dat bouwwerk geen gevaar voor de gezondheid of veiligheid ontstaat. Het begrip 'gevaar voor de gezondheid of veiligheid' heeft blijkens de memorie van toelichting een ruime betekenis en omvat gevaar voor de gezondheid of veiligheid van personen en dieren alsmede gevaar voor de veiligheid van goederen.⁶ In het Bouwbesluit 2012 is een soortgelijke zorgplicht opgenomen. Op grond van art. 7.21 van het Bouwbesluit 2012 dient een bouwwerk zich in een 'zindelijke staat' te bevinden, zodat het bouwwerk geen hinder voor personen en gevaar voor de veiligheid en gezondheid van personen oplevert. Om handhavend te kunnen optreden op grond van de Woningwet of het Bouwbesluit tegen het aanwezig hebben van asbesthoudende dakbedekking, dient derhalve te worden aangetoond dat de dakbedekking een 'gevaar vormt voor de gezondheid'. In het algemeen wordt aangenomen dat asbest in asbestcement hechtgebonden is en dan geen gevaar vormt voor de gezondheid. Dit uitgangspunt lijkt ook te zijn bevestigd in de jurisprudentie van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (hierna: de Afdeling) dienaangaande. In de uitspraak van 24 december 2013 overweegt de Afdeling:

*'Er bestaat geen grond voor het oordeel dat de rechtbank niet mede onder verwijzing naar de nota van toelichting bij het Productenbesluit asbest (Stb. 2005, 6, blz. 16) heeft mogen aannemen dat, indien asbest in hechtgebonden vorm voorkomt, er nagenoeg geen emissie van asbestvezels naar de lucht is en er dientengevolge niet of nauwelijks sprake is van waarneembare vezelconcentratie in de lucht.'*⁷

In deze zaak had de gemeentelijk toezichthouder onderzoek laten doen naar stukjes asbesthoudende dakbedekking die los waren gekomen. Uit het analyserapport bleek dat het ging om hechtgebonden asbestcement. Deze rapportage, in combinatie met de verwijzing naar de nota van toelichting bij het Productenbesluit asbest, was voor de Afdeling afdoende:

handhavend optreden was niet aangewezen. Van een schending van de zorgplicht lijkt op grond van de uitspraak van de Afdeling van 21 september 2011

4. Ten tijde van het schrijven van dit artikel was het advies van de Raad van State nog niet openbaar.

5. Kamerstukken II 2015/16, 25 864, nr. 104.

6. Kamerstukken II 2003/04, 29 392, nr. 3, p. 27.

7. ABRvS 24 december 2013, ECLI:NL:RVS:2013:2619.

wél sprake te zijn indien vaststaat dat asbestvezels zijn vrijgekomen. In deze zaak bleek uit een rapportage dat door de bewerking met een hogedrukspuit, asbestvezelbundels waren vrijgekomen van de dakbedekking.⁸ De Afdeling overweegt dat het college van burgemeester en wethouders bij het opleggen van de last onder bestuursdwang heeft mogen uitgaan van dat rapport. Daarbij dient te worden opgemerkt dat appellante stelde dat een deel van de dakbedekking geen gevaar vormde omdat (naar wij begrijpen) een gedeelte van de dakbedekking niet zou zijn bewerkt met een hogedrukspuit. De Afdeling verwerpt dit verweer omdat, allereerst, in het rapport geen onderscheid is gemaakt tussen bewerkte en onbewerkte dakbedekking. Vervolgens overweegt de Afdeling: *'Zoals de rechtbank met juistheid heeft overwogen, heeft [appellant] zijn stelling dat een deel van de golfplaten geen gevaar van vrijkomend asbest opleverde, niet met een deskundigenrapport gestaafd'*.

De rechtspraak van de Afdeling laat zien dat schending van de zorgplicht steeds aan de hand van onderzoeken dient te worden aangetoond. Onze inschatting is dat de rol van visuele inspecties door deskundige toezichthouders in belang zal toenemen. Met een dergelijke inspectie, waarbij wordt vastgesteld dat het dak geen beschadigingen kent die kunnen leiden tot het gevaar voor vrijkomen van asbestvezels, zal een verzoek om handhavend optreden succesvol kunnen worden afgewezen.⁹ Indien een dak sterk verweerd is, kan de toezichthouder wél tot de conclusie komen dat de gezondheid in het geding is. De provincies Gelderland en Overijssel hebben in 2014 onderzoek laten uitvoeren naar de erosie van asbesthoudende daken. Uit het onderzoek 'Inventariserend onderzoek erosie van asbestdaken' van september 2014 uitgevoerd door Geofox-Lexmond en Eelerwoude, volgt dat de bodem van de afwateringzone van dakgootloze asbestdaken is belast met asbesthoudend materiaal. In dergelijke gevallen, waarin is komen vast te staan dat het verweerde dak asbestvezels loslaat, kan handhavend worden opgetreden.

Naast handhaving in het bestuursrecht, is in situaties van ernstige gevaarstelling ook handhaving via het strafrecht mogelijk. Overtreding van de zorgplicht uit de Woningwet is in de Wet op de economische delicten als een economisch delict aangemerkt. Afhankelijk van de overtreding van de zorgplicht van de Woningwet kwalificeert de schending als een misdrijf of overtreding.

2.2. Wet milieubeheer

Art. 1.1a lid 1 van de Wet Milieubeheer (hierna: Wm) bepaalt: *'Een ieder neemt voldoende zorg voor het milieu in acht'*. Op grond van deze zorgplicht is een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor het

milieu worden veroorzaakt, verplicht om ervoor te zorgen deze gevolgen te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken. In de jurisprudentie van de Afdeling is eenmaal een zaak aan de orde geweest waarin op deze grondslag handhavend werd opgetreden tegen het aanwezig hebben van (onder meer) asbesthoudende dakbedekking. In deze uitspraak van de Afdeling van 8 december 2004 wordt overwogen dat op een eigenaar van asbesthoudende dakbedekking de wettelijke zorgplicht (uit art. 1.1a Wm) rust om het vrijkomen en het verspreiden van asbest dat het gevolg is van zijn handelen of nalaten te voorkomen dan wel zo veel mogelijk te beperken.¹⁰ In deze zaak was hiervan geen sprake aangezien niet was komen vast te staan dat asbest vrijkwam van de asbesthoudende materialen. Daarnaast liepen de verschillende deskundigenrapporten van partijen sterk uiteen over de potentiële asbestdreiging van verweerde materialen. Op grond van deze omstandigheden was er volgens de Afdeling geen sprake van schending van de zorgplicht van art. 1.1a Wm. Alleen bij ernstige gevolgen of acute dreiging waarin de Wm niet voorziet, kan in beginsel sprake zijn van een overtreding van de zorgplicht. Hieraan zal naar onze verwachting zijn voldaan, indien kan worden aangetoond dat asbestvezels vrijkomen van asbesthoudende materialen. De Wm biedt voorts mogelijkheden om handhavend op te treden bij het lozen van afvalstoffen (art. 10.1 Wm) en indien zich een ongewoon voorval voordoet in een inrichting (art. 17.1 Wm). Daarnaast is het mogelijk om aan een omgevingsvergunning voor een inrichting voorschriften te verbinden met betrekking tot het gebruik van asbest. Indien een dergelijk voorschrift wordt overtreden, kan handhavend worden opgetreden. Aangezien deze handhavingsbevoegdheden in het gros van de gevallen niet zien op het (enkel) aanwezig hebben van asbesthoudende dakbedekking, volstaan wij met de enkele signalering van deze bevoegdheden.

2.3. Wet bodembescherming

Zoals hierboven benoemd, volgt uit het onderzoek dat in opdracht van de provincies Gelderland en Overijssel is uitgevoerd, dat de bodem van de afwateringzone van dakgootloze asbestdaken belast kan zijn met asbesthoudend materiaal. Indien de bodem asbest bevat, kan handhaving op grond van de Wet bodembescherming (hierna: Wbb) aan de orde zijn. In de Wbb is in art. 13 een zorgplicht opgenomen voor ieder die een handeling verricht: *'en die weet of redelijkerwijs had kunnen vermoeden dat door die handelingen de bodem kan worden verontreinigd of aangetast, is verplicht alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd, teneinde die verontreiniging of aantasting te voorkomen'*. Indien de verontreiniging of aantasting

8. ABRvS 21 september 2011, ECLI:NL:RVS:2011:BT2123.

9. Zie bijvoorbeeld ABRvS 18 december 2013, ECLI:NL:RVS:2013:2467.

10. ABRvS 8 december 2004, ECLI:NL:RVS:2004:AR7109, AB 2005,44.

ting zich desondanks voordoet, dienen de directe gevolgen van de verontreiniging of aantasting te worden beperkt en zoveel mogelijk ongedaan worden gemaakt. Art. 13 Wbb houdt derhalve een dubbele zorgplicht in. Verontreiniging moet (1) worden voorkomen en (2) indien verontreiniging aan de orde is, moet de verontreiniging worden beperkt en ongedaan worden gemaakt. Schending van de zorgplicht van de Wbb is alleen aan de orde indien de verontreiniging is ontstaan door een handeling als bedoeld in art. 6 t/m 11 Wbb. De zorgplicht van de Wbb is van toepassing indien de aanwezigheid van een bouwwerk, dat door afvloeiend hemelwater een verontreiniging veroorzaakt in de naastgelegen bodem, een handeling is als bedoeld in art. 6 t/m 11 Wbb. Voor de toepasselijkheid van de zorgplicht dient het 'stilzitten' van de eigenaar derhalve een handeling te betreffen als bedoeld in art. 6 t/m 11 Wbb. In een uitspraak van 5 juni 2002 oordeelde de Afdeling dat het bouwen en in gebruik hebben van een schuur met asbesthoudende bouwmaterialen, geen handeling is als bedoeld in de artikelen 6 t/m 11 Wbb.¹¹ De asbestvezels in de bouwmaterialen waren verspreid terecht gekomen in de directe omgeving door brand. De Afdeling overweegt dat het enkele oprichten en gebruiken van een dergelijk bouwwerk niet leidt tot overtreding van de artikelen 6 t/m 11, zodat schending van de zorgplicht van de Wbb niet aan de orde is.

In een eerdere uitspraak was de uitleg van de Afdeling van 'handelingen' ruimer. In de uitspraak van 21 juli 1997 was eveneens een asbesthoudende schuur afgebrand, met als gevolg dat asbestvezels in de directe omgeving terecht waren gekomen.¹² Na de brand was een mengsel ontstaan van verbrand stro en asbest. Het college van burgemeester en wethouders gelastte de verwijdering van dit mengsel op grond van art. 14 Wbb (nu vernummerd naar art. 13 Wbb). De Afdeling overwoog dat art. 14 Wbb (thans 13 Wbb) ook ziet op de situatie waarbij een verontreiniging of aantasting van de bodem dreigt of reeds gaande is. Voorts was de Afdeling van oordeel dat het in de restanten van het stro en het hooi terecht komen van het asbest, hoewel dit niet een gevolg is van 'een handeling', voor de toepassing van de zorgplicht op een lijn kan worden gesteld met handelingen als bedoeld in het artikel. Het nalaten of 'stilzitten' bij dreigende of reeds gaande verontreiniging, kan derhalve onder omstandigheden schending van de zorgplicht opleveren. Dat 'nalaten' ook als een handeling kan worden aangemerkt als bedoeld in art. 13 Wbb, blijkt eveneens uit de totstandkomingsgeschiedenis van de uitbreiding van de Wbb in 1994. In de memorie van toelichting wordt gemeld:

*'Wellicht ten overvloede zij er op gewezen dat onder «handelen» mede «nalaten» wordt begrepen.*¹³ Dat de

Afdeling nadien, in voornoemde uitspraak van 2002, het in gebruik hebben van een schuur met asbesthoudende bouwmaterialen niet aanmerkte als een handeling, is naar onze mening gelegen in het feit dat er geen verontreiniging dreigde of reeds gaande was. De verontreiniging werd veroorzaakt door een calamiteit (brand), zodat het nalaten van de eigenaar van de schuur niet als een handeling kon worden aangemerkt.

Op grond van het bovenstaande is in onze ogen het aanwezig hebben van een (verweerd) asbesthoudend dak dat met het afvloeiend hemelwater een verontreiniging veroorzaakt in de bodem, een handeling als bedoeld in art. 6 t/m 11. Schending van de zorgplicht is echter pas aan de orde indien de eigenaar van het dak *weet of redelijkerwijs had kunnen vermoeden* dat door die handelingen de bodem kan worden verontreinigd of aangetast. Pas sinds korte tijd is echter enige duidelijkheid gekomen over de verwerking van asbestdaken en de mogelijke gevolgen daarvan voor de omliggende bodem. Dit is ook enkele malen in de media onder de aandacht gebracht. Of dit voldoende is om handhavend op te treden op grond van art. 13 Wbb zal de praktijk moeten uitwijzen. Wij denken dat handhavend optreden zeker niet onmogelijk is en met de steeds ouder wordende asbestdaken steeds eenvoudiger kan worden onderbouwd.

3. Subsidie asbestverwijdering

Zoals de staatssecretaris bij de voorgenomen wijziging van het Avb 2005 al had aangekondigd, is er per 1 januari 2016 een subsidieregeling in werking getreden. De 'Regeling van de Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu, van 25 november 2015, nr. IENM/BSK-2015/231783, houdende regels voor het subsidiëren van het verwijderen van asbestdaken'¹⁴ (hierna: de Subsidieregeling) heeft tot doel het stimuleren van de verwijdering van asbestdaken. De subsidie kan worden aangevraagd door zowel particulieren als ondernemers, door agrariërs en niet-agrariërs. Gemeenten en provincies kunnen geen gebruik maken van de subsidieregeling indien de sanering van asbest plaatsvindt ter uitvoering van hun taken. De subsidie wordt alleen toegekend aan degene voor wiens rekening de verwijdering van het asbesthoudende dak komt. Dat zal in de meeste gevallen de eigenaar zijn.

De toekenning van de subsidie vindt achteraf plaats. Pas na verwijdering van het dak kan de subsidie worden toegekend. De subsidie wordt toegekend indien aan de in art. 7 van de Subsidieregeling gestelde voorwaarden is voldaan. Het verwijderde asbesthoudende dak moet bijvoorbeeld groter zijn dan 35 m² en verwijdering moet hebben plaatsgevonden door een gecertificeerd bedrijf. De subsidie bedraagt € 4,50 per m². Per adres kan maximaal € 25.000,- subsidie worden aangevraagd. De staats-

11. ABRvS 5 juni 2002, ECLI:NL:RVS:2002:BP8141, Gst. 2002-7166,6.

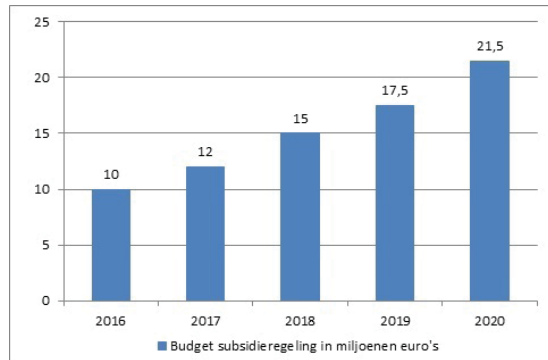
12. ABRvS 21 juli 1997, ECLI:NL:RVS:1997:AN5584, AB 1998,142.

13. *Kamerstukken II* 1989/90, 21 556, nr. 4, p. 40.

14. *Stcrt.* 2015, nr. 42366.

secretaris heeft een zogenaamd 'subsidieplafond' ingesteld van € 10 miljoen voor het jaar 2016. Het subsidieplafond voor de volgende jaren zal door de staatssecretaris per tijdvak worden bekend gemaakt in de Staatscourant. Op grond van de begroting van het ministerie van Infrastructuur en Milieu blijkt dat voor jaren 2016-2020 (in totaal) circa 76 miljoen is gereserveerd voor de subsidieregeling.¹⁵ De verdeling van deze € 76 miljoen over de komende vijf jaren is weergegeven in onderstaande grafiek.

Naast deze Rijkssubsidieregeling hebben ook verschillende provincies een subsidieregeling voor de verwijdering van asbesthoudende daken vastgesteld.¹⁶ Dit betreft de subsidieregeling 'Asbest eraf, zonnepanelen erop'. Deze regeling is door de provincies verlengd tot eind 2016. Op grond van deze subsidieregeling is het voor agrariërs, voormalige agrariërs en eigenaars van een voormalig agrarisch bouwblok mogelijk subsidie te ontvangen voor de verwijdering van asbesthoudende dakbedekking, indien daarnaast een minimaal aantal zonnepanelen wordt geïnstalleerd. De voorwaarden voor het ontvangen van deze subsidie zijn opgenomen in de desbetreffende regelingen van de provincies. Stapeling van subsidieregelingen is toegestaan. Tot slot zijn er ook enkele fiscale regelingen waarvan gebruik kan worden gemaakt. Dit betreft de 'milieu-investeringsaftrek' (MIA), 'willekeurige afschrijving milieu-investeringen' (VAMIL) en de 'energie-investeringsaftrek' (EIA).

4. Slot

Ondanks dat het voorgenomen verbod op asbesthoudende dakbedekking pas zal ingaan in 2024, is er voor eigenaren van asbestdaken voldoende aanleiding om nu al voorbereidingen te treffen tot sanering van asbestdaken. Om te voorkomen dat onveilige situaties ontstaan door het vrijkomen van asbestvezels, is vroegtijdige sanering verstandig. Bovendien worden daarmee handhavingsgeschillen vermeden en bij dakgootloze daken wordt het risico op bodemverontreiniging en daarmee een

grotere saneringsinspanning beperkt. Een extra argument om te saneren is de afgaande beweging die bij verzekeraars waarneembaar is. Bij aansprakelijkheidsverzekeringen is het asbestrisico meestal al volledig uitgesloten. Voor milieuschadeverzekeringen en brandverzekeringen gelden nu al beperkingen die mogelijk bij inwerkingtreding van het verbod in volledige uitsluiting van het asbestrisico worden omgezet.

Naast deze milieu- en kostenoverwegingen is er de stimulans vanuit de geboden subsidiemogelijkheden. Toch is er reden tot zorg. Het vervangen van daken van stallen vergt immers een grote financiële inspanning, terwijl de marktpositie in de zuivel- en varkenssector op dit moment niet gunstig is. Het ontbreken van financiële ruimte zal tot gevolg hebben dat het probleem niet nu wordt aangepakt, maar naar de toekomst wordt doorgeschoven. Het verbod en de geboden subsidiemogelijkheden, die in de totale kosten slechts een zeer beperkte bijdrage leveren, doen daar niet aan af. Wat niet kan, kan niet. Als bedrijven echter noodgedwongen moeten stoppen en faillissementen volgen, dan blijft het probleem onopgelost. De samenleving blijft er dan mee opgezadeld. En juist dat moet worden voorkomen. Extra inspanningen en creativiteit zijn dus gewenst. Een actueel voorbeeld daarvan is het 'Aanvalsplan Asbest en Energie' van de provincie Limburg waarin is aangekondigd geld voor sanering beschikbaar te stellen in de vorm van leningen.

15. Kamerstukken II 2015/16, 34 300 XII, nr. 2, p. 248.

16. Ten tijde van het schrijven van dit artikel hadden alle provincies de subsidieregeling verlengd tot eind 2016 met uitzondering van de provincie Flevoland.